

Reinkarnace jako zkušenost lidského já

Georg Blattmann

Čím dále pokračovalo dvacáté století, tím hlasitěji se ozývala idea "*opakovaných životů*". Jako by se chtěla pravda, která byla dlouhou dobu úzkostlivě potlačována, tím větším tlakem vysvobodit ze zajetí, tak vytryskuje všude na povrch slovo o „*návratu*“ či o „*pobytu zde už někdy dříve*“. Na těchto bujných ideových zárodcích zaznamenáme občas zvláštní výhonky a výplody. Můžeme ovšem klást zásadní otázku: Je to bylina nebo býlí? Je ke spáse nebo ke zkáze, že se tyto představy tak rychle rozšiřují? Zprvu snad bude mnohému současníkovi spíš ke zmatení pocitů než k vyjasnění, stojí-li tváří v tvář tvrzením proroků reinkarnace. Jak máme posuzovat všechno toto nové myšlení?

Chceme-li dospět k rozumnému úsudku, bude jistě dobré, abychom nejdříve rozlišili různé úrovně. Kde všude se setkáváme s názory o opětovném zrození? V jakých souvislostech a z jakých duševních vrstev se vynořují a na jakém kulturním pozadí se objevují?

Stále častěji se stává, že děti hovoří k úžasu a často i k úleku svého okolí docela samozřejmě o tom, že nejsou na zemi poprvé (ani naposledy). Tyto samovolné výpovědi se vyskytují v celé šíři od všeobecných rčení — „*když jsem dříve byl na světě...*“ a „*až znovu přijdu na svět...*“ — až k velmi určitým a podrobným údajům o okolnostech minulého života včetně místních a osobních jmen. Rodiče, ohromení a víceméně bezradní, nevědí, jak na to reagovat. „*Od nás to nemůže mít!*“ Podle toho, jak se k tomu rodiče chovají nechápavě, ba dokonce odmítavě, se dítě velice rychle přizpůsobí situaci a začne být ve svých výpovědích zdrženlivé.

Vcelku se však tento jev nedá nijak potlačit. Slyšíme dokonce i z muslimských zemí, že se tento fenomén zneklidňujícím způsobem rozmáhá. Tam je názor o znovuvtělení v příkrém rozporu k výpovědím vládnoucího náboženství. Znalci Koránu se projevují jako neúprosní nepřátelé takových úchylkářských nauk. Děti však dávají přesto neochvějně a neohroženě — odkud jen? — svá "*kacířství*" na přetřes. Veřejná média, která vždy slídí po senzacích, se ochotně ujmou problému — a tím berou veslo z ruky hlídačům dogmat.

Na tomto poli asi můžeme jen uznat, že si tu razí cestu něco, co bylo příliš dlouho potlačováno. Jestliže dnes tato idea vystupuje na povrch na tolika místech zároveň, nejedná se tu třeba o pravdu, která skryta spočívala na dně kolektivního podvědomí lidstva? V duších dětí, které ještě poslouchají své prapůvodní pohnutky, aniž by se daly zmást či obtěžovat příkazy a zákazy, v těchto duších znovu vystává prvotní idea. Archetyp se vysvobozuje ze zajetí hlubinných vrstev vědomí a vystupuje coby jasný paprsek pravdy jako z nesčetných samovolně se otevírajících artézských studní. „*Nebudete-li jako děti...*“

Na úplně jinou vrstvu duše narazíme, bereme-li v potaz tzv. esoterickou scénu a její sousedsky spojenou "*alternativní*" paletu různých terapií. I tam se objevuje na přednostním místě heslo "*reinkarnace*". Prezentuje se zde měňavě se třpytící množství objevů a "*zjevení*" a není vůbec lehké dospět ke střízlivě rozumnému hodnocení této pětičtvrtinové okultní nabídky.

Přihlédněme jen ke stále početnějším firemním štítům a anoncím, které vychvalují ordinaci pro reinkarnační terapii nebo program časové regrese (nebo jak se říká anglicko-americkým novojazyčným slangem: *rebirthing-program*). Všim možným (možná i nemožným) způsobem

se pacientovi slibuje, že bude veden zpět do minulých životů, že se jeho současné problémy zjeví v jiném světle, že se rozvážou osudové uzly a nastane uzdravení. Člověk může slyšet a číst zprávy o případech, které se zdají přímo fantastické.

Bližíme-li se oblasti terapeutických technik čistě jako hledači poznání — a ne snad ukvapeně jako lidé toužící po uzdravení — musíme přiznat, že ze všeho toho, co se tam nabízí a sděluje, nevyplývá pro skutečnost znovuvtělení žádná důkazní síla, ani pro jeho pojem nějaké vyjasnění. Když jsou „*objeveny*“ celé řady rychle po sobě následujících „*dřívějších životů*“ a když, jak se to často stává, se neučiní ani sebemenší pokus ověřit skutečnost pečlivým zjišťováním údajů, nemůžeme v tom vidět víc než neseriózní hru s myšlenkovou lenivostí obecnstva. I kdyby bylo možné potvrdit při setkání na místě uvedená data, osobní jména, adresy, místní a životopisné detaily, neposkytlo by to ještě žádný pravý vhled do věci. Kdo může říci, že takové znalosti míst a časů pocházejí ze skutečného ponoření se do minulých existencí? Nejsou pro to ještě úplně jiná vysvětlení? Nemohl by třeba pacient, je-li terapeutickými zásahy přenesen do labilních stavů a senzibilizován, přijmout prostřednictvím jakési jasnovidné citlivosti (stupňované empatie či telepatie) osudová data cizích (zesnulých) duší, která reálně existují jako vyryté stopy ("*engramy*" – zápisy) na tabuli životního celku lidstva a jsou „*čitelná*“?

Zapamatujme si, že na této rovině nelze získat skutečné poznání. Musíme však alespoň zaznamenat, že sami terapeuti ani nic takového netvrdí. Naopak je slyšíme říkat, že jim vůbec nazáleží na tom, jestli mají co do činění se skutečností (minulých inkarnací); sami ani nepotřebují věřit v znovuvtělení. Věc působí — to stačí. Takové otevřené sebekritické vyznání si zaslouží uznání. Čest počestnému!

Ptáme-li se pak velikánů dějin na jejich názory, cítíme se povzneseni jako v opravdové výškové poloze myšlení a poznání. Náhle dýcháme vzduch horských vrcholů, a nad mlhou, valící se v údolích, se otevírá jasný pohled do nejzazších dálav. V jasné, hvězdné noci se začínají třpytit věčná světla a zjevují se svaté zákony, podle nichž se uspořádá osud světa a člověka.

Může nás uvést v úžas zjištění, že mezi všemi proslulými osobnostmi, které obecně vyjmenováváme jako hrdiny ducha a pilíře rozvoje lidského vědomí — ať už jsou známi jako filosofové či umělci, básníci či hudebníci, vynálezci či přední myslitelé, vládcové, lékaři, vědci či učitelé moudrosti — existuje sotva jeden, který se vážně nezabýval myšlenkou znovuvtělení člověka a nakonec k ní z hlubokého přesvědčení nepřilnul. Přehlízíme-li sbírku takových svědectví, můžeme se při četbě stále znovu nadchnout růzností a myšlenkovou hloubkou, kterou géniové z této ideje vytěžili. Celé západní duchovní dějiny se jeví jako kaleidoskop, který nám předvádí před očima ve stále nových barvách a tvarech ústřední poznání o lidské bytosti krácející inkarnacemi dopředu. (Na přívlastek "*západní*" se tu klade zvláštní důraz. Vždyť nesmíme zapomenout, že velká náboženství Východu pěstují vlastní nepochybný názor na reinkarnaci. Ale nelze pominout, že tyto nauky vycházejí z rozpoložení duší, které sotva můžeme srovnávat se západním vědomím. Proto je v tomto článku důležité zdůraznit, že novodobý vývoj logicko-vědeckého myšlení na Západě vedl k nezávislé a samostatné podobě ideje o znovuvtělení.)

Na nejvyšší úrovni myšlenkové jasnosti a pádnosti byla idea znovuvtělení lidského ducha vyslovena v pojmové formě odpovídající nárokům dvacátého století Rudolfem Steinerem², který vychází z jednoduchého pozorování životních jevů: vztah ke světu navazujeme dvojitým způsobem. Jednak pozorováním: svět v nás vyvolává dojmy, které uchováváme v paměti.

Jednak jednáním: konáme skutky, kterými zanecháváme ve světě trvalé stopy. V obou případech se angažuje lidské Já jednak způsobem přivlastňujícím, jednak tvarujícím. Ve vzpomínce se stal kus světa vlastnictvím našeho Já. V následcích skutků žije část našeho Já dále ve světě. Pokaždé se tvoří nerozlučitelná sounáležitost.

Lidské Já je si samo sebou úplně jisto jen tehdy, zachovává-li si schopnost vzpomínky. Nemůžeme každé ráno začít žít úplně znovu a od samého začátku. Navazujeme na včerejší vzpomínky a prožíváme tím svou osobní identitu. — Odpovídající psychologický pojem pro souvislost s následky našich činů se musí teprve utvořit. Ani svět není každé ráno nový. Setkáváme se s vlastními stopami z včerejška a máme žít s jejich důsledky. Patří k naší bytosti. Lze také říci, že se k nám vracejí zpět jako "vzpomínky" světa zakotvené ve vnějším okolí. Jsou stejně součástí našeho jáství jako to, co se zachovalo v paměti. Co nás "potká", co jako "příhoda", jako osud k nám "přichází", to jsme založili a zapříčinili sami. Vzpomínka a osud jsou polární složky Já, které se tak potkává samo se sebou.

Kdy se opět vynoří slůvko vzpomínky ze zapomnění v nitru nebo osudová souvislost dosud ponořená ve vnějším světě, to závisí na různých imponderabilních, nepředvídatelných podnětech a konstelacích. Jisté je jen to, že do obou stran — směrem k nitru a směrem k vnějšku — se ze světa nic neztratí. Můj dnešní život vyplývá z včerejších a předvčerejších zkušeností a skutků. Moje dnešní zážitky a skutky tvoří půdu, z níž vyrostou můj zítřejší a pozítřejší život.

Moje jáství je souvislé samo v sobě; přitahuje k sobě, co k němu patří. Nevrátí-li se nějaký následek činu ke mně zpátky už v tomto pozemském životě, musí se hledat a musí k tomu nastat příležitost v životě budoucím. Znovuvtělování je nutným požadavkem, vyplývajícím z důsledné psychologie Já.

Kdo sleduje článek za článkem tento myšlenkový řetězec, kdo pečlivě uskutečňuje myšlenkové kroky této nauky o člověku ("*antroposofie*"), ten nalézá nový zvnitřnělý způsob onoho "*být si sám sebe vědom*" (Selbst-Bewusst-Sein). To je pocit existence, který se nevyhnutelně rozšiřuje přes hranice narození a smrti. To dává jistotu Já, ve které lze prožít, co znamená pravá důstojnost člověka.

Z němčiny přeložil Frank Peschel

1 Emil BOCK: *Wiederholte Erdenleben. Die Wiederverkörperungsidee in der Deutschen Geistesgeschichte*. Stuttgart 1932/1975.

2 Rudolf STEINER: *Theosophie*, Praha 1992